

TIJDSCHRIFT
VAN HET
NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

5° Jaargang

AMSTERDAM
G. THEOD. BOM EN ZOON
1897

Gemengde Berichten

Les trouvailles de monnaies des années

1895 et 1896.

Cette fois notre liste sera courte et peu intéressante.
De nouveau nous suivrons l'ordre géographique.

Hollande - Méridionale.

1. A Stompwijk on a trouvé un grand bronze de CRISPINA.

2. Aux environs de la Haye on a fait des fouilles sur l'emplacement d'un ancien château „Westerbeek” situé au „Loosduinscheweg”. On y a trouvé un écu au soleil de CHARLES VIII, roi de France (1483—1498) HOFFMANN, pl. XXXVIII No. 2.

3. Dans la même ville on a trouvé deux jetons, VAN LOON I p. 447, 2 (DUGNIOLLE No. 3392) et VAN LOON I p. 24, 1.

4. A Zevenhoven (commune d'Aalsmeer) on a trouvé un jeton, VAN LOON I p. 174.

5. A Hoog-Blokland une pièce de 20 shilling de CHARLES I, roi d'Angleterre 1649. KENYON pl. XVI, 113.

Hollande Septentrionale.

6. A Weesp on a fait la trouvaille d'une petite collection de monnaies des années 1682 jusqu'à 1798. *Gueldre*: Pièces de trois florins, de deux florins, d'un florin des années 1682—1795. *Ville de Zutphen*: un écu de 1689. *Hollande*: des pièces de trois florins et florins de 1713 à 1794. *Westfrise*: des écus de 1685 et 1686, des pièces de trois florins et d'un florin des années 1685—1795. *Zelande*: des écus des années 1677—1692, des écus doubles de 1689 et un florin de 1763. *Utrecht*: des écus de 1685 jusqu'à 1692, des pièces de trois florins et d'un florin de 1697—1795. *Overijssel*: des pièces de trois florins et d'un florin de 1694 1795. *Ville de Deventer*: un écu de 1686 et une pièce de trois florins de 1698. *Ville de Kampen*: une pièce de trois florins de 1686. *Ville de Zwolle*: une pièce de trois florins de 1689.

7. A Muyden on a trouvé un jeton, VAN LOON I, p 344. DUGNIOLLE No. 2995.

8. A Sybecarspel les monnaies suivantes ont été trouvées: *Groningue (ville)*: 1454. „JAGER”. VAN DER CHYS pl. X, 47. *Utrecht*: 1478. Double sol de DAVID de Bourgogne (1456—1496). VAN DER CHYS pl. XVIII, 26. *Flandre*: s. d. Double sol de CHARLES LE TÊMÉRAIRE (1467—1477). DEN DUVTS pl. XIII, 75.

Gueldre.

9. On a trouvé dans du gravier dragué dans la rivière le Waal et déchargé à Ridderkerk huit grands bronzes de l'empereur Romain TRAJANUS (78—117), 3⁹.

trois grands bronzes d'ANTONINUS PIUS (138—161), des bronzes de FAUSTINA l'ainée (environ 141), de MARCUS AURELIUS (161—180) et de COMMODUS (180—192).

10. A Epse (commune de Gorsel) on a trouvé un denarius d'ANTONINUS PIUS.

11. A Arnhem on a trouvé les pièces suivantes: *Hollande* (comté): un denier indéchiffrable probablement d'un des premiers comtes de Hollande (type de pl. I de VAN DER CHYS). *Brabant*: JEAN I (1268—1294) Esterlin. DE WITTE pl IX, 242bis. JEAN III (1312 - 1355). Esterlin de Louvain DE WITTE, pl. XV, 349. JEAN III (1312—1355) Esterlin de Haelen. DE WITTE, pl. XV, 352. *Angleterre*: EDOUARD I (1272- 1307). Penny de Londres. RUDING III, pl III, 1. Penny de Canterbury. RUDING III, pl III, 4

12. A Berg: *Palatinat*. Bractéate de FRÉDÉRIC (1459—1480). *Liège*: Oort d'ERNEST DE BAVIÈRE (1580—1612).

13. A Vorden des ouvriers ont trouvé dans les champs les monnaies suivantes: *Gueldre*: 1562 $\frac{1}{10}$ Écu, dit „Philippusdaalder” $\frac{1}{10}$ PHS D : G - HISPZ REX · DVX · GEL 1562 $\frac{1}{10}$, pas de pointes et sans la croix de Gueldre après ADIVTOR. comp. v. D. CHYS, pl. XXVII, 28. (15)64 $\frac{1}{5}$ Écu, dit „Philippusdaalder” v. D. CH, pl. XXVII, 23 $\frac{1}{5}$ Écu, dit „Philippusdaalder” des années 1566 et 1567. 1582 Snaphaan ou pièce de six sols, DE VOOGT, 27. Des snaphaan décrits chez DE VOOGT sous les n°. 28ⁿ, 30ⁿ, 30^c, 30e, 30^p, 30°, 35°. *Nimègue*: Sol, DE VOOGT 64. *Zutfen*: Demi-snaphaan, variété de VERKADE pl 16, 3. *Hollande*: 1564, $\frac{1}{6}$ Ecu, dit „Philippusdaalder”,

frappé à Dordrecht Comp. v. D. CHYS pl. XXXI, 34 1572. $\frac{1}{10}$ Ecu, dit „Philippusdaalder”, v. D. CH. pl. XXXII, 41. 1572. $\frac{1}{20}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, v. D. CH. pl. XXXI, 30 *Utrecht*: $\frac{1}{20}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, de Philippe, Roi d’Espagne, seigneur d’Utrecht. v. D. CH. pl. XXIII, 8 *Deventer, Kampen, Zwolle*: 1577. Stooter avec ZWO. VERKADE pl. 146, 4. *Brabant*: Demi-réal de Charles V majeur (1515—1555). Sol de Charles V majeur (1515—1555) v. D. CHYS pl. XXV, 17. 1566. $\frac{1}{5}$ Écu, dit „Philippusdaalder” avec DVX. B. comp. v. D. CH. pl. XXIX, 21. La même pièce de l’année 1567. 1571. $\frac{1}{5}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, frappé à Anvers v. D. CH. pl. XXIX, 22. La même pièce de l’année 1572. 1572. $\frac{1}{10}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, frappé à Anvers. v. D. CH. pl. XXIX, 25. 1576 (?) $\frac{1}{20}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, frappé à Anvers. v. D. CH. pl. XXX, 42. *Flandre*: Des $\frac{1}{5}$ Écus, dits „Philippusdaalders” des années 1566, 1567. *Hornes*: s. d. (1544—1568). „Sprenger” de Philippe de Montmorency avec MONTMO comp. v. D. CH. pl. XII, 6. *Liège*: s. d. (1537—1564). Robert von Berghem „Sprenger” avec COMES LOSSE DE CHESTRET n°. 506. Deux autres variétés de la même monnaie. DE CH n°. 506. *Berg, Clèves et Juliers*: Pièces de deux Sols de Guillaume (1539—1592) des années 1583 - 1584. *Portugal*: Monnaies en argent de Sebastião I (1575—1578) avec quelques monnaies indéchiffrables Cette trouvaille se composait de 56 pièces.

Brabant—Septentrional

14. Près de Hedel un sceau byzantin a été trouvé, bronze 2.3 c.M. sur 2 c.M. L'avvers porte une inscription en monogramme *ΘΕΟΤΟΚΕΒΟΗΘΕΙ*, le revers *ΤΙΣΙΣΛΑΟΥΣΙ* „O mon Dieu, viens en aide à ton esclave” cp. SCHLUMBERGER. *Mélanges d'archéologie Byzantine* 1895 p. 201. Le sceau se trouve maintenant dans le Musée des antiquités de Leyde.

15. A Boxtel on a trouvé les monnaies suivantes: *Angleterre*: HENRI VII (1485—1509) Angelot, comp. KENYON pl VII, 50 *Sicile*: Jeanne et Charles (1516—1519) Ducat. REIMMANN 7319.

16. Une autre trouvaille faite à Boxtel se composait des pièces suivantes: *Gueldre*: 1566. $\frac{1}{8}$ Écu, dit „Philippusdaalder” v. D. CH. pl. XXVII, 26. s. d. $\frac{1}{8}$ Écu, dit „Philippusdaalder”. $\frac{1}{4}$, HISPANIA-REX - DVX - GELR : (sans la croix de Gueldre) comp. v. D. CH. pl XXVI, 19. *Hollande*: 1568. Écu, dit „Kruisryksdaalder”. v. D. CH. pl. XXIII, 58. s. d. $\frac{1}{10}$ Ecu, dit „Philippusdaalder”, v. D. CH. pl. XXXII, 38. s. d. $\frac{1}{10}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, v. D. CH. pl XXXII, 39. *Utrecht*: 1571. $\frac{1}{8}$ Écu, dit „Philippusdaalder” v. D. CH. pl. XXIII, 5 *Overijsel*: 1566. $\frac{1}{8}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, v. D. CH. pl. XIX, 10. *Brabant*: 1478 double briquet de MARIA (1477—1482). v. D. CH. pl. XVII, 2. CHARLES V, Majeur. Demi-réal. comp. v. D. CH. pl. XXV, 15. 1565. $\frac{1}{20}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, frappé à Anvers, avec DVX - BR comp. v. D. CH. pl. XXIX, 24. 1566. $\frac{1}{8}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, frappé à Anvers avec DVX - B comp.

v. D. CH. pl. XXIX, 21. 1567. $\frac{1}{20}$ Écu, dit „Kruisryksdaalder”, frappé à Anvers. v. D. CH. pl. XXIX 1. 1567. $\frac{1}{6}$ Écu, dit „Philippusdaalder”, frappé à Anvers avec DVX - B. comp. v. D. CH. pl. XXIX, 21. 1561. Écu, dit „Kruisryksdaalder”, frappé à Maastricht. v. D. CH. pl. XXIX, 29. Cat. DUMOULIN n°. 160. Des demi-écus, dits „Kruisryksdaalders” des années 1568, 1569, 1570. v. d. CH. pl. XXIX, 30.

- *Flandre*: $\frac{1}{6}$ Écu dit „Philippusdaalder” de 1566 et 1567. *Espagne*: Pièce de deux Réaux de FERDINAND (1479—1516) et d'ISABELLA (1504). HEISS I pl. 21, 84. Réal. comp. HEISS I. pl. 21, 81. *Milan*: Grosso de CHARLES V (1535—1555). HEISS III 156 (9). *Cambray*: (archevêché) 1569. Écu de MAXIMILIEN DE BERGHES (1556—1570). REIMMANN 2270. *Cologne* (ville): 1569. Écu avec $\frac{1}{4}$ * MO * NO * AR * —G * * CI V * COLON°. $\frac{1}{4}$ * MAXIMILIA * II * IMP * * AVG * P * F * DECRETO * comp. REIMMANN II, 6429. *Cologne* (ville): 1570. Écu avec $\frac{1}{4}$ * MO * NO * AR—G—CI—°V° COLON° $\frac{1}{4}$ * MAXIMILI * II * IMP * AVG * P * F * DECRETO * comp. REIMMANN II 6429 *Neuss*: 1570 Écu avec NVSSIENSIS * comp. REIMMANN 6936 La trouvaille se composait, y comprises quelques monnaies indéchiffrables, de 55 pièces.

Overijsel.

17. Près de Deventer au „Snippeling”, une monnaie turque en or a été trouvée, c'était une pièce de SELIM II.

18. Un ouvrier a fait à Kamperveen une trouvaille

de 354 monnaies en argent: *Gueldre*: 1764 Florin DE VOOGT 521. 1691. Esterlin, DE V. 335. *Ville de Nimègue*: Des Esterlins des années 1685, DE V. 95. 1686, DE V. 99. 1688, DE V. 105. 1689, DE V. 109. 1690, DE V. 112. 1698, DE V. 114. *Ville de Zutphen*: Des Esterlins des années 1688, 1690, 1691. VERKADE, pl. 26, 5. *West Frise*: 1684. Écu V. pl. 67, 3. *Zélande*: Esterlin, dit „Hoedjesschelling”. V. pl. 213, 2. *Utrecht*: Des Esterlins dit „Statenschelling” des années 1685, 1686, 1691. V. pl. 113, 6. *Overijssel*: Pièce de 28 sols V. pl. 142, 1. *Ville de Deventer*: Des Esterlins dits „Statenschelling” des années 1683, 1685, 1686, 1688, 1689, 1690, 1691. V. pl. 156, 2. *Ville de Deventer*: 1687. Florin. V. pl. 152, 2. Des Esterlins, dits „Statenschelling” des années 1683, 1685, 1686. V. pl. 156, 1. *Ville de Kampen*: Des Esterlins, dits „Statenschelling” des années 1689, 1690, 1691. V. pl. 166, 1. *Ville de Zwolle*: Des Esterlins, dits „Statenschelling” des années 1689, 1690. V. pl. 177, 3. Esterlin de 1691. Cat. RYNBENDE n°. 2030. *Ville de Groningue*: Esterlin, dit „Statenschelling” des années 1690, 1691. V. pl. 182, 2.

Drenthe.

19. Aux environs d'Assen („op de Houtesch”) on a trouvé un escalin réduit de *Nimègue*. VERKADE pl. 23, 3; aux environs de Hoogeveen („Hollandsche veld”) un escalin réduit de Deventer. V. pl. 159, 1.

Groningue.

20. A Den Ham on a trouvé deux denarii de

l'impératrice FAUSTINA et de l'empereur MARCUS AURELIUS

21 A Donghorn et Westerwijderd des bronzes de FAUSTINA et de MAXENTIUS.

22 A Kropswolde une trouvaille de 57 monnaies du 17ième siècle a été faite. mais seulement un aperçu sommaire m'en est parvenu ce sont des ducats, écus et florins de Gueldre, des pièces de trois florins de West-Frise, des écus de Hollande. un écu de Christian évêque de Brunswick et deux écus des années 1663 et 1667 de MAXIMILIEN HENRI électeur de Cologne, évêque de Liège.

23 A Bedum on a trouvé un Écu de LOUIS I Roi de Bohème (1516—1527).

24. A Uitwierda un Florin d'or d'EDZARD I d'Ost-Frise (1491—1528). REIMMANN 747 et des monnaies de la ville de Groningue de 1492 et 1498.

25. A Speyk. Double ducat de FERDINAND et d'ISABELLA d'Espagne. Type comme HEISS pl. 20, 74.

Frise.

26.* En Frise on a trouvé les monnaies suivantes.
Flandre: Double gros de PHILIPPE le Hardi. (1384—1404). DEN DUYTS VII, 46. Double gros de JEAN sans Peur (1404—1419). DEN DUYTS pl. IX, n°. 54. Double gros de PHILIPPE le bon, 1^{ière} période (1419—1430) *Cabinet pr de Ligny* (1^{ière} Ed) p 241, n°. 92. „Vierlander” de PHILIPPE le bon (2ième période) 1430—

* Tous mes efforts pour apprendre où on a trouvé en Frise les monnaies, décrites sous les nos. 26 et 27 ont été inutiles.

1467). DEN DUYTS pl. XI, n°. 67 *Hainaut*: PHILIPPE le bon (comte) 1433—1467. „Vierlander” CHALON pl. XXII, 163. *Hollande*: PHILIPPE le bon, comte (1433—1467) „Vierlander” frappé à Dordrecht. v. D. CH. pl. XIV, 11 *Brabant*: PHILIPPE le bon, comte (1433—1467) „Vierlander” v. D. CH. pl. XV, 8. *France*: CHARLES VII (1422—1461). Grande plaque. HOFFMANN XXXII, 12

27. En Frise ont été trouvées en outre les monnaies suivantes: *Brandenbourg* 1542. Écu de GEORGE à Anspach. ALBRECHT à Kulmbach (1527—1543). SCHULTH. RECHB. 6011 1546. *Ulm*. Écu comp REIMMANN 7083. 1542. *Oettingen*. Écu de CHARLES WOLFANG, LOUIS XIV et MARTIN (1522—1547). REIMM. 9442. 1534. *Brunswick* (à Wolfenbüttel). Écu de HENRI le jeune. (1514—1568), REIMM. 3338. 1544. *Stolberg* Écu $\frac{1}{2}$ avec CAROLVS * V * ROMANO * IMPE AVGV^o comp REIMM 5647

H J DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ.

La Haye 1897 février

Vijf en twintig jaar Burgemeester van Bergschenhoek,

GILLIS JOHANNIS LE FÈVRE DE MONTIGNY. 1894.

Unieke zilveren medaille met oog en ring, middellijn 59 m.M., in het bezit van den jubilaris.

Vz. In het midden van een cartouche, rococostijl, het gegraveerde wapen van Bergschenhoek, zijnde: van zilver beladen met een keper en verzeld en chef

van twee achtpuntige sterren, en en pointe van een roos alles van keel, op de punt des képers een halve maan van goud met een baronnekroon gedekt; dat cartouche wordt ter linkerzijde vastgehouden door een antieke vrouwenfiguur, die met den rechterarm om het cartouche rust en die in de linkerhand den palm der overwinning omhoog houdt. Rechts van het cartouche een eiken tak. Rechts onder B(egeer) U(trecht).

Kz. In het midden van een cartouche door eikenbladen omgeven, dat rust op een olijf en mértentak door linten samengebonden, gegraveerd in acht regels: Ter herinnering aan / den 28sten Februari 1894 / de ingezetenen / van Bergschenhoek / aan den / Edel Achtb. Heer / G. J. LE FÈVRE / DE MONTIGNY.

Onder: B(egeer) U(trecht)

GILLIS JOHANNIS LE FÈVRE DE MONTIGNY, geb. te Kwadijk den 24sten April 1837 is zoon van JOHAN JACOB en van PETRONELLA HENRIETTE KLEIJN. Hij werd benoemd bij Kon. Besluit van 20 Februari 1869 tot Burgemeester der gemeenten Bergschenhoek en Hillegersberg.

Alvorens was hij Burgemeester en Secretaris der gemeente Berkel en Rodenrijs.

De Familie LE FÈVRE DE MONTIGNY is oorspronkelijk uit Frankrijk, vanwaar zij in 1685 bij de vervolging der Hugenoten is gevlucht naar Zwitserland. Van Zwitserland is ze later naar Nederland gekomen.

M. A. S.

H

Eieren als geld.

Naar aanleiding van hetgeen ik over de schaarschte aan geld in Friesland — lees West-Friesland — en het gebruik van eieren als pasmunt mededeelde (zie gemengde berichten, blz. 57 van de vorige aflevering) schreef mij de heer J. E. TER GOUW het volgende, dat ik gaarne als aanvulsel op mijne aanteekening hier laat volgen.

Wat DR. R. FRUIN verhaalt omtrent de schaarschte aan geld in West-Friesland, is ontleend aan de berichten van JAN ADRIAENSZ. LEEGH-WATER, den Ingenieur en molenmaker van de Rijk, in Noord-Holland. Deze schreef behalve zijn bekend *Haerlemmer-meer-Boek, een kleyne Chronycke*, later uitgegeven in Zaandam, in den jare 1669.

LEEGHWATER was geboren in de Rijk, in het jaar 1575, had veel gezien en hooren vertellen, en dat alles, om het niet te vergeten aangeteekend. Zoo verhaalt hij een „notabel stuck” dat in het dorp Graft in West-Friesland is geschied.

Het verhaal komt hierop neer: LEEGHWATER wandelde met een man, die hem als iets merkwaardigs verhaalde, dat „zijn eygen Oom” van Graft naar Alkmaar gegaan was met een mandje, waarin 32 eieren en 3 kop boter, dat hij de 32 eieren voor één stuiver en de drie kop boter ook voor één stuiver verkocht had en dat hij zodoende zeer goede zaken gemaakt had. LEEGHWATER voegt daaraan toe, dat het hem heugt, dat de eieren reeds 8 of 9 om een stuiver kostten en dat zijne „Moeder Saliger” één kop witte

boter voor drie blanken verkocht. Een blank nu is zes duiten; alzoo waren de eieren viermaal en de boter bijna zevenmaal zoo duur geworden

Als een ander „notabel Stucxken” vermeldt LEEGH-WATER, dat zijne grootmoeder hem verhaald heeft, dat in de Rijk geene enkele vrouw was, die met zeep kon wasschen, maar dat zij duivendrek en andere „onreijnigheydt” gebruikten. Er woonde wel eene Brabantsche vrouw in het dorp, die de hoofddoeken met zeep kon wasschen voor één ei per stuk. Ook was er maar één korenmolenaar in den geheelen omtrek, en wel in het dorp Schermer en deze eischte als maalloon van een zak zaad een oortje, „ende die Luyden en konden dickwils geen oortjen bij malkander versamelen, moesten daerom noch E i e r e n uyt het nest nemen om het Mael-loon daer mede te betalen”

Verder verhaalt hij van een schipper, die „in oude tijden” gewoonlijk op zijn thuisreis van Amsterdam in den Jlp met zijn volk at, en als zij wel gegeten en gedronken hadden, betaalde de schipper per man één blank. Later werd de maaltijd gesteld op één stuiver en één oortje, en toen zeiden de gasten: „nu machmen brassen om het geldt, het welcke nu noch heden op den dagh een braspenningh genoemd werdt.”

En verder vindt men over de goedkoopte der dingen in oude tijden, of beter gezegd: de hooge waarde van het geld bij denzelfden schrijver nog meer bijzonderheden. Zoo vertelt hij, dat hij in 1626 in Holstein landmeter was en aldaar met de Heeren Bedijkers (dijkbestuur?) in een herberg dineerde, niet eenmaal, maar dikwijls,

van „gesooden ende gebraden met goet bier daerbij” voor een d u t g e n, dat is drie stuivers.

In 1649 vertelde hem de schout van Wormer, dat diens eigen vader, FRANS LUCASZ, gegaan was van Eindhoven naar den Bosch met een mand met eieren en boter, en dat hij de eieren verkocht 42 voor één stuiver en de boter één oortje per kop.

Zoo vertelt LEEGHWATER, dat in 1611 te Amsterdam een schip lag met 88 ton appelen, waarvan iedere ton opbracht zeven en halve gulden, terwijl de kersen in dat jaar golden 16 gulden per 100 pond. de krieken $3\frac{1}{2}$ gulden per mand, en de peulen $3\frac{1}{2}$ stuiver per zak.

En ten slotte verhaalt die schijver, dat hij in 1606 buiten de Heiligewegspoort in de Wetering onder water gedoken is en daar drie kwartier vertoefd heeft, zeer tot verbazing van alle omstanders, „die haer milde handt thoonden : ende onder allen was daer een Man uyt Zeelandt, die seyde, omdat de Konste soo fraey is, soo schenck ick u daer toe noch een Zeeuse Daelder.”

M. DE MAN.
